

”Hänna köm ägge bårte katta!”

DAUM-KATTA

VINTERBLAD FRÅN DIALEKT-, ORTNAMNS- OCH FOLKMINNESARKIVET I UMEÅ, 2001

”Äldsta byggnaden i Manjaur, Degerfors s:n, ”Rysstugan”, uppförd av inflyttad ryss, som år 1775 beviljades anlägga hemmanet Manjaur. Som ryssen dog utan bröstarvingar, tillföll hemmanet Kronan i danaarv. År 1873 avsattes skogen till Kronopark. G. Fridner foto.”

”Hänna köm ägge bårte katta!” Uttrycket finns belagt på många håll i Västerbotten och Norrbotten och betyder ordagrant ’Nu kommer ägget ur kattan’. Innebörden är ungefärligen – med ett annat uttryck som knyter an till djurvärlden: ’detta är pudelns käma’.

DAUM-KATTA är ett oregelbundet utkommande organ för Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM).
DAUM ingår i myndigheten Språk- och folkminnesinstitutet SOFI.
Redaktör och ansvarig utgivare: arkivchef Ola Wennstedt

I detta nummer en del om ortnamn - svenska och samiska - om växtnamn och om dialekter - men också annat. Alltid lär man sig något i DAUM-KATTA!

DAUM-KATTA finns också på Internet: <http://www.umu.se/daum/>

Omslagsbilden visar "Rysstugan", det första hemmanet i Manjaur, Degerfors socken. Foto: Gustav Fridner

Ur våra almanackor...

- 13/1** DAUM samarbetar med Västerbottens museum inom projektet *Informations-öar*, utställningar med information om kulturhistorien, på de olika kommunbiblioteken i Västerbotten. Staffan Lundmark med spelmansvänner framförde låtar från Robertsfors-trakten under invigningen av informations-ön i Robertsfors.
- 23/1** Birger Winsa var på besök vid DAUM inför sammanställandet av en ansökan till Riksbankens Jubileumsfond om upprättandet av ett tornedalsfinskt kulturcentrum i Övertorneå.
- 30/1** Ola Wennstedt deltog i chefsmöte vid SOFI i Uppsala.
- 9/2** Annica Rénud från Riksarkivet företog en arkivinspektion på DAUM och fann att verksamheten sköttes i stort sett helt tillfredsställande.
- 21/2** Staffan Lundmark besökte Christer Wiklund på Musikhögskolan i Piteå för resonemang om samarbete kring ett framtida webbaserat nät för jazzkunskap, *Nordic Jazz Net*.
- 22/2** Ola Wennstedt åkte till Övertorneå, inbjuden av Övertorneå kommun, med anledning av upprättandet av ett tornedalsfinskt kulturcentrum i Övertorneå..
- 12/3** Besök från Norge av Knut Berntsen, Ove Larsen och Tor Dybo från Høgskolen i Nesna. Planering av ett framtida musikprojekt *Musik som lokal och regional identitetsskapare* i samarbete med DAUM och Institutionen för kultur och medier, Umeå universitet.
- 13/3** Staffan Lundmark reste till Uppsala för närvaro vid Årsmötet för ST-kultur.
- 20/3** Besök från Sydafrika Misiwe Madikane, Robben Island Museum, Kapstaden, Zola Mishiza och André Mareus, District six museum, Kapstaden. Staffan Lundmark deltog samma dag i ett musiketnologiskt seminarium vid Umeå universitet.
- 21/3** Ola Wennstedt och Staffan Lundmark hade ett möte med Alf Arvidsson, Institutionen för kultur och medier, för utvecklandet av nya samarbetsformer mellan arkivet och institutionen.
- 24/3** Staffan Lundmark åkte till Löfvånger för en sammankomst med studiecirkel från Studieförbundet i Skellefteå och dess motsvarighet i Jakobstad om *Ordspråk, talesätt och vaggvisor*.
- 28/3** Arkivnätverket i Umeå sammanträdde på DAUM.
- 4/4** Möte med Hillevi Wadensten, Västerbottens museum, om en *Informations-ö* i Vilhelmina.
- 9/4** Maj-Britt Hedin, ekonomichef vid SOFI, besökte DAUM och gick igenom bokförings- och redovisningsmetoder.
- 24/4** Staffan Lundmark deltog i ett musikvetenskapligt seminarium på Umeå universitet.
- 25/4** Britta Lundgren, Västerbottens museum, konfererade med DAUMs personal om ett planerat *Erfarenhetscentrum* på Gammlia, där DAUM kan komma att ingå i någon form.
- 4/5** Arkivsamlingarna vid Pengsjö nybyggarmuseum föreslås överföras till DAUM. Ägaren Sven-Erik Nyman sammanträdde med DAUMs personal om hur det ska ske.
- 7/5** Ola Wennstedt reste till Uppsala för sammanträde med SOFIs direktör, Björn Lindquist.
- 8-9/5** Ola Wennstedt på chefsmöte, denna gång vid systerarkivet Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL). Arkivchefen vid DAL, Göran Hallberg, bjöd de tillresta kollegorna bl.a. på en mycket innehållsrik och trevlig exkursion i trakterna omkring Lund.
- 11/5** Staffan Lundmark berättar och spelar på Åsele bibliotek, under rubriken *Musik i arkiven*, ett arrangemang i samband med museets informations-öar. Samma dag reste Staffan Lundmark till Mo i Rana för sammanträde med företrädare för Nasjonalbiblioteket och Høgskolen i Nesna, om den norrordiska delen av *Nordic Jazz Net*.
- 17/5** Claes Börje Hagervall deltog i SACO-föreningens vid SOFI årsmöte i Uppsala.
- 31/5** Ola Wennstedt och Claes Börje Hagervall närvarade på konferensen *Dialect contact and history of the north sea littoral*, vid Umeå universitet.
- 7-9/6** Staffan Lundmark deltog i *Jyväskylä Summer Jazz Conference*. Vid konferensen hölls också ett sammanträde angående *Nordic Jazz Net*.
- 12/6** Språk- folkminnesinstitutets styrelse sammanträdde på DAUM.
- 15/6** Claes Börje Hagervall höll första delen av en kurs i språkhistoria för DAUMs personal.
- 26/6** Ola Wennstedt åkte på Arbetsmiljökommittémöte vid SOFI i Uppsala.
- 1/7** Staffan Lundmark närvarade vid en seminariedag i Vilhelmina till minnet av hembygdsforskaren Nils Eriksson.
- 27/8** Andra delen i Claes Börje Hagervalls språkhistoriekurs på DAUM.
- 30/8** Staffan Lundmark löneförhandlade på SOFI i Uppsala för ST-kultur.
- 5/9** Arkivnätverksmöte i Västerbottens museums bibliotek.
- 12/9** Staffan Lundmark berättade om vaggvisor i Backens församlingsgård. Arrangörer var SPF
- 13/9** DAUM höll stängt för planeringsdag, som i år var förlagd till Strömbäcks folkhögskola. Claes Börje Hagervall höll där ett föredrag om Strömbäcks glasbruks historia.
- 18-19/9** Ola Wennstedt på chefsmöte i Uppsala.
- 27-28/9** Ola Wennstedt och Staffan Lundmark närvarade på *Nybyggarkonferens i Vilhelmina*, där DAUM även i år stod som medarrangör.

1-3/10 Ola Wennstedt och Staffan Lundmark åkte på konferens på SVAR i Ramsele om *Digitalisering, databaser och forskningsarkiv*.

5/10 Arkivnätverksmöte på Forskningsarkivet, Umeå universitet.

8/10 Staffan Lundmark deltog i ett sammanträde med företrädare för Pengsjö nybyggarmuseum och Västerbottens museum, angående Pengsjömuseumets samlingar och arkiv.

9/10 Staffan Lundmark deltog i ett musiketnologiskt seminarium på Umeå universitet.

15-18/10 Utvecklingssamtal hölls på DAUM.

16/10 Staffan Lundmark berättade om *Mat i arkiven* i ett föredrag på Åsele bibliotek, ett arrangemang i samband med Västerbottens museums *Informations-öar*.

19/10 Sammanträde med Viktoria Persdotter om upprättande av en *Kunskapsdatabas* i Vindeln.

20-21/10 Staffan Lundmark reste till Sundsvall för deltagande i *Temadagar om Jazzhistoria*, arrangerade av *Gruppen för svensk jazzhistoria (GSJ)*.

24/10 Ola Wennstedt på möte i Uppsala med Arbetsmiljökommittén inom SOFI. På eftermiddagen sammanträde om SOFIs Internetuppkoppling.

30/10 Claes Börje Hagervall närvarade vid Språkvårdsfestival, arrangerad av Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk vid Umeå universitet.

3/11 Staffan Lundmark deltog i kulturdagarna i Kiruna, *Rallarfesten*, där han vid seminariet *Nordkalottens trekulturella folkmusik* höll ett föredrag om Karl Tirén.

5-9/11 Ola Wennstedt tjänstledig från DAUM för namnstandardiseringsarbete vid Demografiska databasen i Umeå.

10/11 ARKIVENS DAG, se artikel i detta nummer av DAUM-Kattan.

13/11 Staffan Lundmark deltog i ett musiketnologiskt seminarium på Umeå universitet.

21/11 Ola Wennstedt på möte på SOFI i Uppsala om myndighetens internetuppkoppling.

22/11 Ola Wennstedt på chefsmöte vid SOFI i Uppsala.

27/11 Sammanträde med Britta Lundgren om *Erfarenhetscentrum* och med Hillevi Wadensten om nästa *Informations-ö*, i Sorsele, båda från Västerbottens museum.

28/11 Sammanträde med Ellacarin Blind, SSR, om framtida samarbeten.

7-9/12 Ola Wennstedt och chefen för Dialektavdelningen vid SOFI i Uppsala, Gunnar Nyström, inbjudna till fonetikernas projektmöte inom SWEDIA 2000.

10/12 Staffan Lundmark sammanträdde med Ellacarin Blind, SSR, och Umeå kommun, om DAUMs medverkan vid Samisk vecka 2002.

12/12 Staffan Lundmark sammanträdde på DAUM med Ove Larsen, Høgskolen i Nesna, omkring utbyte av kunskap om spelmansmusik.

19/12 Ola Wennstedt på sammanträde på Västerbottens museum med Gunnel Hedman, Länsbiblioteket och Hillevi Wadensten, museet, om utökat samarbete inom ABM-området (*Arkiv, Bibliotek och Museer*).

Personellt

Eva Danielsson praktiserade på DAUM under första halvåret och genomförde en serie intervjuer med barn på Ersängsskolan i Umeå, med invandrarbakgrund.

Ann-Christin Skoglund vikarierade (för Thomas Omma) som samisk arkivarie under vårterminen. **Patrik Åslund** gjorde under april och maj månad en mycket noggrann genomgång av ett inkommet material efter Norrlandsforskaren Johan Nordlander Patrik beskrev Nordlander materialet i en artikel i förra numret av Kattan.

Ingela Lundberg kopierar och registrerar inkommet arkivmaterial, och **Pekka Nikupeteri** registrerar en stor samling samiska ordetymologier, sammanställda av professor em. Tryggve Sköld (se Pekkas artikel i detta nummer av DAUM-Katta). **Tomi Lehtonen** började praktisera på DAUM i november. Han digitaliserar och registrerar material ur de skriftliga samlingarna.

Redaktören har ordet

Kära läsare!

Denna utgåva av DAUM-Katta känns särskilt roligt att ha kunnat sammanställa, eftersom så gott som hela personalstyrkan vid DAUM medverkar. Alla har bidragit med smakprov utifrån sina egna intressen eller sina arbetsuppgifter. Resultatet blev ett innehåll med både bredd och djup, som vi hoppas också ska intressera läsekretsen.

Bland mycket annat kan vi i detta nummer berätta att det år 2001 faktiskt har hunnit gå 30 år sedan DAUM bildades! Det skedde den 1/7 år 1971, när föregångaren Folkmåls- och folkminnesinstitutet i övre Norrland överlämnade sina samlingar till det nybildade Dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå. Läs mer om jubileet på sid 7.

Regeringen offentliggör varje höst det s.k. regleringsbrevet, där verksamhetsmål formuleras för alla statliga myndigheter. I regleringsbrevet till Språk- och folkminnesinstitutet delas verksamheten in i tre grenar, bevarande, förmedling och kunskapsuppbyggnad, som sedan målformuleras var för sig. För bevarande uppställs målet att "förbättra samlingarnas status", och "digitalisering av materialet ska ha hög prioritet". För förmedling är målet att "öka tillgängligheten för nya grupper som exempelvis barn och ungdom", och för kunskapsuppbyggnad är målet att "utveckla sam-

arbetet med andra myndigheter, universitet...". Målen för verksamheten inom vår myndighet utökas alltså, och för att uppnå dem kan vi antingen fortsätta med våra hittillsvarande insatser rörande insamling, bevarande och utgivning och bygga ut med aktiviteter som uppfyller de nya målbeskrivningarna eller helt enkelt dra ner på annan verksamhet och kanske rent av lägga i malpåse eller skära bort vissa av de tidigare aktiviteterna, för att resurserna ska räcka till.

Vi kommer naturligtvis på DAUM att arbeta för de nya målen och få lov att göra vissa prioriteringar bland våra åtaganden, men vi är dock alltså av den bestämda uppfattningen att det måste finnas en kontinuitet i innehållet i arkivets samlingar. Vi kommer därför att fortsätta med insamlandet i samma omfattning som vi hittills gjort.

Slutligen vill jag bara påminna om något som är mer positivt för oss alla, nämligen att sänkningen av bokmomsen som genomfördes vid årsskiftet förstås också har påverkat priserna på de böcker som är utgivna vid DAUM! I slutet av Kattan presenteras DAUMs boklista med de nya priserna, som nu alltså är ännu lägre än tidigare! Passa gärna på att göra en beställning! Adressen finns på baksidan.

Redaktören

Minnesord...

Åke Hansson

Förre arkivchefen vid Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (DAUM), Åke Hansson, avled efter en tids sjukdom den 5 juni 2001, i en ålder av 73 år.

Han disputerade i ämnet nordiska språk vid Lunds universitet år 1970 på en avhandling med titeln *Fonematiska studier i skånska dialekter*, och utsågs till docent år 1973. Åren 1974-77 innehade han en tjänst som professor i nordisk filologi vid Uleåborgs universitet, men redan år 1976 tillträdde han som arkivchef vid Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå. Han stannade vid DAUM fram till sin pensionering 1993.

Åke Hansson kom under hela sin akademiska tid huvudsakligen att vara intresserad av dialekternas fonemsystem. Intresset bekräftas i doktorsavhandlingen, men även i ett flertal andra skrifter som han skrev i ämnet. I DAUMs utgivningsserie publicerade han år 1995 den av dialektologer och fonetiker så uppskattade *Nordnorrländsk dialektatlas*, bestående av en textdel, som vittnar om stora kunskaper i ämnet, samt en kartdel där de dialektala dragens utbredning tydligt och informativt redovisas. Ett intresse som följde honom länge och som låg honom särskilt varmt om hjärtat var beskrivningen av dialekten i hemtrakten, Östra Ingelstad i Skåne. Under de sista åren tillbringade han mycket tid med dialektkorten i sin samling och färdigställde strax innan sin bortgång manuskriptet till *Ett Österlenmål. Ordbok över dialekten i Östra Ingelstads socken, Ingelstads härad*. Tyvärr hann Åke inte se boken färdig i tryck, men den finns nu utgiven vid Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL).

Något som vi på DAUM särskilt uppskattar med Åke var att han så tidigt insåg datorns fördelar inom arkivarbetet och därmed också var tidigt ute med datorisering av DAUMs omfattande register. Han började också tidigt med inläsning av dialektordssamlingarna i ett digitalt register. Tack vare hans pionjärinsatser inom området har vi på DAUM idag en väl utvecklad och genomförd datorisering av arbetsrutiner och samlingar.

Vi minns Åke med respekt för hans ämneskunskaper och framsynthet inom arkivhanteringen, och det är med sorg och saknad vi konstaterar att han har lämnat oss.

Ola Wennstedt

DAUM 30 år!

Upptakten till DAUM startade redan den 1 januari 1955, när stiftelsen *Folkmåls- och folkminnesundersökningen i Övre Norrland* (FFÖN) inrättades, ett dokumentationsinitiativ som senare alltså skulle komma att utvecklas till *Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå* (DAUM). Stiftelsen finansierades av landstingen i Västerbottens och Norrbottens län, samt Umeå stad. År 1967 ändrades namnet på projektet till *Folkmåls- och folkminnesinstitutet för Övre Norrland*, sannolikt i en strävan efter att förankra verksamheten ytterligare. I juli år 1971 överfördes FFÖN till den året innan bildade statliga myndigheten *Dialekt- och ortnamnsarkivet samt svenskt visarkiv* (DOVA). I och med överföringen till den nya myndigheten avslutades FFÖN och i stället bildades *Dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå* (DAUM). År 1993 omorganiserades DOVA till en ny statlig myndighet, *Språk- och folkminnesinstitutet* (SOFI).

DAUMs geografiska ansvarsområde kom att omfatta hela Övre Norrland, men med huvudansvar för Norrbottens och Västerbottens län. Arbetets ämnesinriktning var ända från början inställd på ett vitt perspektiv. Förutom dialekter och ortnamn, innefattades även folkminnen, den samiska och den Tornedalsfinska kulturen. Samlingarna vid arkivet omfattar således **dialekter, ortnamn och folkminnen** på såväl **svenska, samiska** som **torne-dalsfinska**.

Denna bredd på arbetsinriktningen kom också att markeras i arkivets namn, som år 1983 ändrades till att innefatta även den folkloristiska delen av verksamheten, till *Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå* (*dialekter* kan beskrivas som materialets *form*, medan *innehållet* är *folkminnen*). Den väl inarbetade och kända akronymen DAUM

(**Dialekt-Arkivet i UMeå**) har dock fått stå kvar genom åren utan att förändras.

Inledningsvis bedrevs arbetet inom FFÖN vid Museet i Umeå. Verksamheten var också under en kortare period inrymd i en av flyglarna i nuvarande Biomedicinhuset vid Norrlands universitetssjukhus. I samband med att staten övertog ansvaret för samlingarna och att DAUM bildades tillställdes arkivet nya lokaler i källaren i det då nybyggda Humanisthuset på universitetsområdet. Säkerhets-dörren till den gamla arkivsalen sitter kvar i Humanisthusets källare i D1-korridoren, och det hänger faktiskt fortfarande kvar en skylt från den tiden på väggen intill dörren! År 1982 lämnade DAUM Humanisthuset för att flytta in i nya stora lokaler på Teg, närmare bestämt på Jägarvägen 18, där arkivet blivit kvar sedan dess. Lokalerna genomgick en genomgripande renovering år 1995 och fick då sitt nuvarande utseende. Det är väl värt att göra ett besök på arkivet för att se de fina lokalerna!

Den förste arkivchefen som utsågs för DAUM var docent Gunnar Pellijeff, som innehade tjänsten åren 1971-1973. Han efterträddes av Sven Söderström, som verkade vid DAUM under åren 1973-1976. I och med att Sven Söderström år 1976 drog sig tillbaka till Uppsala, övertog Åke Hansson rollen som arkivchef. Han innehade tjänsten intill sin pensionering år 1993. Till nästa arkivchef utsågs av riksdagen år 1993 Jan Nilsson, som innehade tjänsten mellan åren 1993-1998. Från 1998 innehas tjänsten av under-tecknad.

Startdatum för *Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå* räknas alltså från **den första juli 1971**. På så vis har DAUM nu uppnått den aktingsvärda åldern av 30 år!

Ola Wennstedt

Svenska kvasinamn med samisk bakgrund

Detta kortfattade meddelande från det samiska namnberedningsrummet vid DAUM vill ge svar på en speciell typ av frågor, som läsare av den topografiska kartan kan tänkas ställa. Två sådana frågor är ”hur smal är Smalbäcken och vem spelade boll vid Bollsjön?” Ortnamnen återfinnes – i likhet med andra som jag kommer att nämna – i det samiska bosättningsområdet i norra Sverige. Det handlar alltså om skenbart svenska ortnamn på de kartblad som för övrigt domineras av samiska namn.

De nordliga delarna av Fjällkartan och Röda kartan har genomgått ortografisk revidering ned till och med Jokkmokk och Arjeplog, vilket bl.a. kan studeras på en bilkarta tryckt under senare år. Det umesamiska området sträcker sig från de nämnda kommunerna söderut till Umeälvens dalgång. Nyligen levererade jag 1.500 umesamiska namn till Lantmäteriverket för Fjällkartan, del AC2. Arkivarie Thomas Omma sände in sydsamiska namn till betydande områden från mellersta Tärna och söderut före en period med tjänstledighet, som nu pågår.

Under arbetet med kartornas namn har jag gjort en del iakttagelser, som det kan vara trevligt att dela med sig av. I två- eller flerspråkiga områden berörs ju även ortnamnen på varierande sätt av de språk invånarna talar. Det kan vara fråga om en ljud- eller formmässig påverkan från det ena språket till det andra. Men det är mycket vanligt, att man helt eller delvis ”översätter” namn. I vissa fall kan det råda tveksamhet om vilka av namnen som är de ursprungliga. Ett stort antal (lulesam.) *Soahkevárre* resp. (umesam) *Sáh-kievárrie* i uppteckningarna återfinnes på kartan som *Björkberget*. Några av dem kan vara ”nybyggarnamn”, men de flesta är säkert samiska original.

I ortnamnforskningen finns förslag till typologier, som skall bringa ordning i namnrelationerna. När en språkgrupp inte kan eller vill tillägna sig en annan grupps namnförråd någorlunda korrekt, sker det förändringar vid integreringen eller adaptationen, som man brukar kalla den språkliga processen. Det jag här skall beskriva, är exempel på hur namn vid sin väg från ett språk till ett annat kan förändras så att ett namnelement uttalsmässigt knyts till en snarlik ordstam i det egna språket och därmed blir *mer förståeligt*.

Ett exempel från umesamiskt område med belägg ända från medeltida dokument är *Arvidsjaur*. Den samiska namnformen är *Árviesjávrrie* (eller med talspråkets förkortade former *Árviehávrrrie* eller *Árvehure*, jfr. *árviess* ’frikostig, givmild, givande (förmodligen i fråga om fisktillgången i sjön)’. Namnets *-á-* betecknar öppet a-ljud med inte alltför kort uttal. Integreringen har gått så långt att en nyligen i Norge utgiven nordsamisk ortnamnsbok anger förleden som *Arvids-*! Det är även den (felaktiga) förled man ofta kan höra i sameradion i Sverige.

Ett annat namn som många undrat över är *Kvikkjock* i jokkmokksfjällen. Här är de språkliga tureorna många. I något skede har kartmakarna försökt tillrättalägga det hela genom att i varje fall inte stava förleden *Kvick-*. Namnformen har belägg från 1600-talets slut (*Kojkejock*) och åsyftar den brusande bäcken på platsen, därav (lulesam.) *Guojkkajåhkå* ’Forsbäcken’. Senare tiders samer använder om bäcken det övertrumfande namnet *Gamájåhkå* ’Den dundrande bäcken’ (jft. lulesam. *gabmat* ’dundra’). Här får man akta sig noga och bruka rätt vokalkvantitet, för *gáma* betyder ’sko’! Sista komplikationen är sedan att samerna inte utgår från vattendraget för sitt namn på *Kvikkjock*, utan de tar fasta på den smälthytta som en gång fanns här. Därför är deras namn på bebyggelsen *Huhtán* ’Hyttan’, vilket nu också är kartans namn.

De två exempel jag nu gav, har en efterled som avslöjar att man måste var försiktig i sin tolkning av förleden. Men hur gör man med namn som *Skeppträsket*, *Smalån*, *Bollsjön* och *Nådagubbliden*? Beträffande namn av detta slag, som i sin helhet klingar svenska, är det bara möjligt att se ett samiskt ursprung, om man kan studera de samiska motsvarigheterna. De fyra första återfinns inom Malå: (*Skeppträsket*) *Giehpiehávrrrie* ’Lungsjön’ (*giehpies* ’lunga’, jfr. förkortningsgrad två under *Arvidsjaur*), (*Smalån*) *Smálájuhka* ’Fårbäcken’ (*smálies*, gen.sg. *smálá-* ’får’) och (*Bollsjön*) *Bálttjure* som Björn Collinder har sammanställt med det (lule) samiska verbet *bulltjot* ’beläggas med isskorpa’ (-*ure* är förkortningsgrad tre). Namnformen *Polda Jauri* från 1671 vittnar i varje fall om ett samiskt ursprung (även om belägget kan motivera andra etymologier).

Mer misstänksam blir man naturligtvis inför det sista namnet (*Nådagubbliden*). Det är inte något lika naturligt "svenskt" namn. Belägget *Nådegobblydn* från 1671 visar ganska bra den samiska vokalismen i (umesam. och arjeplogssam.) *nåđđuo* 'nystan' (-đ-tonande läspljud) och *gábba* 'rund kulle', dvs. *Nåđđuo gábba* 'Nystkullen'. Naturformationen på

platsen är mycket illustrativ. En författare på orten övertolkade en gång kraftigt namnet genom att knyta det till gammal sakral aktivitet, eftersom han trodde sig se minnet av en 'nåjdgubbe' på platsen! Det var inte lätt att värja sig mot en sådan tolkning inför kartans namnform *Nådagubbliden*. Så småningom när namnrevideringen även den platsen.

Olavi Korhonen

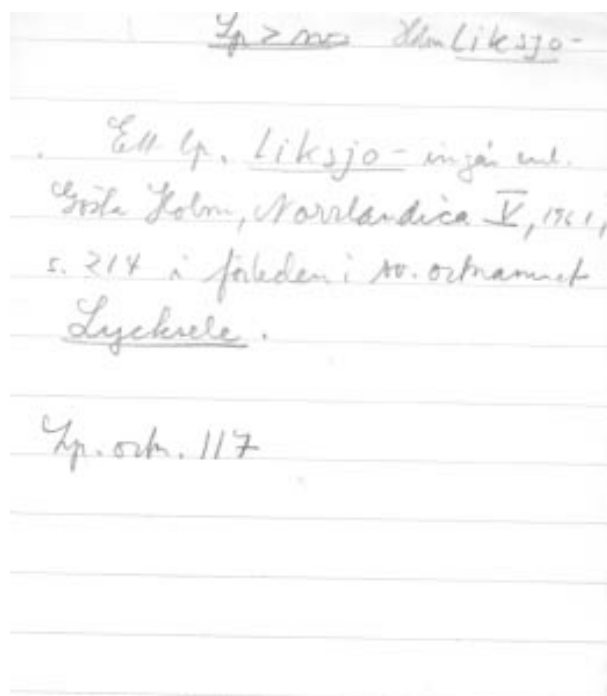
Skandinaviska lånord i de samiska språken

Jag jobbar som praktikant på DAUM. Har varit här sedan den 10. september 2001. Jag tänkte berätta lite närmare om mitt arbete. Min huvudarbetsuppgift har varit att skriva Tryggve Skölds kartotek på datorn. Kartoteket ligger som grund för Tryggves avhandlingsarbete *Skandinaviska lånord i samiskan* (Die Kriterien der urnordischen Lehnwörter im Lappischen) och innehåller ca. 6000 anteckningsblad med anteckningar.

Forskningscentralen för inhemska språken i Helsingfors har för avsikt att ge ut en samisk etymologisk ordbok. Och de är väldigt intresserade att få tillgång till Tryggves kartotek som ett hjälpmedel i sitt arbete. Detta gäller såväl den elektroniska som den utskrivna versionen av kartoteket.

Arbetet är mycket intressant och stimulerande, man kan se hur samiska ord har uppstått med hjälp av olika skandinaviska ord. Detta är ett värdefullt arbete inte bara med tanke på projektet i Helsingfors utan man skulle till och med kunna ge ut en bok om de skandinaviska lånorden i samiskan, som jag har jobbat med.

Här är ett exempel på ett av anteckningsbladen i kartoteket:

Enligt detta exempel kommer förleden av ortnamnet *Lycksele* från det samiska ordet *liksjo-*, enligt Gösta Holm. Som vi ser innehåller materialet även lånord från andra hållet dvs. från samiskan till svenskan.

Pekka Nikupeteri

Kartnamn

När undertecknad efter semestern återvände till arbetet i mitten av augusti, låg en ansevärd packe med s.k. namnblanketter från Lantmäteriverket (LMV) och väntade på skrivbordet. Under hösten har LMV fortlöpande försett mig med ytterligare namnregleringsärenden. LMV är nationell ortnamnsmyndighet i Sverige, vilket bland annat innebär att den fastställer ortnamn i fastighetsregistret och även andra ortnamn försåvitt inte den uppgiften tillkommer någon annan myndighet (t.ex. kommun). Viktigt är förstås arbetet med namnformerna på våra officiella kartor och i den ortnamnsdatabas som man bygger upp på LMV. När namnformer ska fastställas har LMV personal vid SOFI till sin hjälp, och för närvarande är jag en sådan person för DAUM:s del, åtminstone när det gäller de svenska namnen. Just nu försiggår en revision av ekonomiska kartan för Norrbottens läns del, och det är därför som buntarna med namnblanketter varit rätt digra i år. DAUM:s ansvarsområde är ju övre Norrland.

Gången är sådan att LMV har rekognoscöret ut i de områden där kartorna ska revideras. Rekognoscörerna utnyttjar i sin tur informanter, som ger tips om framför allt nya namn men ibland även gamla som av någon anledning inte kom med vid tidigare kartering. I en del fall kan det vara fråga om ändringsförslag beträffande läget eller stavningen. Det är här namnblanketterna kommer in i bilden. Namnen/ändringsförslagen skrivs på blanketter som granskas av SOFI. Detta arbete är lärorikt och intressant men rätt tidskrävande om man har ambitionen att göra ett gott arbete. Tyvärr är det ju av tidsskäl i kinkigare fall omöjligt att göra besök på platsen.

Tänkte nu här nedan med några få exempel visa hur det kan se ut på blanketterna när nya namn föreslås eller när man vill att ett namn ska ändras. På förslag har *Knäos*, *Selltingsänget*, *Härs*, *Brete*, *Härzingmyran*, *Lasspaln*, *Lakentberget*, *Mianges* (alla i Norrbotten) och *Snauberget* (Västerbotten) varit. Observera att dessa namn bara utgör en mycket liten del bland alla förslag.

Knäos ser vid första anblicken ut att vara en sammansättning med *-os* 'åmynning' som efterled, men det är ett gårdsnamn *Knuts*. *u* uttalas som diftong i dialekten och *t* har fallit bort. I och för sig skulle det

rent ljudmässigt även kunna röra sig om ett terrängord *knös* 'liten höjd', men ett gårdsnamn *Knuts* finns upptecknat från byn i fråga, vilket fällde avgörandet.

Förleden i *Selltingsänget* vållade mig visst huvudbry. En bemärkt person (lantmätare) *Selling* har funnits på trakten, men i det här fallet ingår nog snarast gräsnamnet *sälting* m.

Även namnförslaget *Härs* såg lite märkligt ut. Men med kännedom om ortens uttalsvanor (nasal faller ofta, och *a* blir ofta *ä*) beslutade jag mig för att föreslå *Hans*, vilket har stöd i en uppteckning av ett identiskt gårdsnamn. Samma resonemang beträffande nasalen kan föras vad beträffar förslaget *Brete*, som bör skrivas *Brändet*.

I *Härzingmyran* döljer sig ett *Hälsing*-. Ett gårdsnamn *Hälsing* finns upptecknat, *Häls*- uttalas som *Härs*- (med *sj*-ljud), i förslaget tydligen med tyskinspirerad stavning.

Bakom det egendomliga *Lasspaln* döljer sig ett personnamn *Lass(e)* och ett *spåle* m. 'smal udde; sandbacke'.

I *Lakentberget* återfinns vi i förleden ett *LångAnt(e)*, och i förslaget *Mianges*, som för mig klingade finskt, har vi att göra med ett svenskt *Midänget*.

En informant ville slutligen att *Snödberget* i Skellefteå skulle ändras till *Snauberget*, eftersom han ansåg att *Snöd*- hade med snö att göra. Men här är det nog adjektivet *snöd* 'kal' som ingår, på nordvästerbottnisk dialekt *snau*. Jag rekommenderade LMV att behålla den gamla kartformen *Snöd*-, eftersom man inte så gärna ändrar kartors namnformer.

Det är en grannlaga uppgift att bereda sådana här ärenden och rekommendera en namnform på kartan. Å ena sidan bryts ortsbefolkningens krav, som ibland kan vara att namnen ska återge dialektens former, mot ett mer allmänt intresse av att ortnamn är till för alla. Det har påpekats i debatten att man till exempel inte "äger" ortnamn. Det förra har givetvis med ortsbefolkningens identitet att göra, som ställs mot kravet på kartformers genomskinlighet för större grupper i samhället, vilket rimligtvis innebär en

anpassning till riksspråksnormen.”God ortnamnsed” skall enligt lagen iakttas när man fastställer ortnamn. Det är dock inte alltid så lätt att besluta i enskilda fall. Men arbetsuppgiften är som sagt spännande, och

samarbetet med LMV fungerar utmärkt. Fina handböcker i ämnet har på sistone utkommit i bl.a. serien Ortnamn och ortnamnsvård (LMV-rapporter 2001-).

Claes Börje Hagervall

Gustav Fridners samling

Till jul 1999 gav DAUM ut boken Folkliga växtnamn i Västerbotten samlade av Gustav Fridner; utgivna av Sigurd Fries, Jan Nilsson och Margit Wennstedt. Till grund för den boken låg Jägmästare Gustav Fridners originalmanuskript med växtnamnsuppteckningar. Originalmanuskriptet utgörs av en brevkopiebok där Fridner fört in sina primäranteckningar och denna bok skänktes till DAUM 1995 under arbetet med Folkliga växtnamn i Västerbotten. I september 2001 har DAUM fått mer material om och av Gustav Fridner, precis som kopieboken generöst skänkt av Fridners dotter Marianne Lund.

Det nu skänkta materialet är av två slag, dels handlingar från Gustav Fridners yrkesverksamma liv som jägmästare hos Domänverket i Västerbotten 1917-1934, dels anteckningar om florán i Västerbotten och uppteckningar och manuskript omkring dialektala växtnamn. Dessutom finns i samlingen 147 fotografier av byggnader, möbler och föremål, främst från Degerfors socken.

Gustav Fridner föddes 1891 i Söderhamn. År 1917 avlade han jägmästarexamen och började arbeta åt Domänverket i Västerbotten. Hans stora fritidsintresse var den norrländska florán, och då intresserade han sig även för de dialektala växtnamnen. År 1926 skrev han en artikel i tidskriften Västerbotten som hette "Svenska växtnamn i Degerfors socken och angränsande trakter". Han fick kontakt med Sten Grapengiesser som hade samma intresse, och även han skrivit en artikel i tidskriften Västerbotten samma år. De kom överens om att tillsammans ge ut en bok om dialektala växtnamn i Västerbotten, och deras brevväxling finns med i den samling som Marianne Lund nu skänkt till DAUM. På grund av att deras arbete både hörde till botanik och till språkvetenskap blev det svårigheter att ge ut boken och deras arbete blev tyvärr inte publicerat. Manuskriptet förkom och Fridners anteckningar blev inte publicerade förrän 1999.

Det skänkta materialet ger en fin bild av Gustav Fridner och hans gärning, inte bara som växtnamnsupptecknare utan även som jägmästare. De handlingar som rör Fridners arbete är bl.a. resejournaler och reseberättelser från olika uppdrag och förrättningar under tiden som jägmästare åt Domänverket 1917-1934.

Stämplare av gamla stammen, Degerfors sn., Västerbottens län

Med denna donation av arkivmaterial har DAUM fått en samling med särtryck och tidningsklipp som främst rör botanik och skogsbruk. Samlingen innehåller även 20 anteckningsböcker med uppgifter om växtlokaler i Västerbotten, och i dessa böcker har det även slunkit med uppgifter om t.ex. dialektala namn på fåglar.

Angelica Lindgren

Pengsjö museum

Inom Vännäs kommun, 45 km från Umeå, ligger Pengsjö nybyggar- och samemuseum. Omkring år 1940 började Arvid Nyman (1890-1986) och sonen Tycho (1915-1992) att med hjälp av ett gammalt auktionsprotokoll föra tillbaka det bohag som lämnade gården efter nödåren 1867-69. Denna samling utgör kärnan i ett omfångsrikt museum som snabbt blev ett omtyckt utflyktsmål både för allmänintresserade som för specialister inom olika ämnesområden. Efter Tycho Nymans död är det sonen Sven-Eric som med hjälp av sin mor Karin samt sönerna håller samlingarna och en mängd byggnader från självhushållets tid öppna för allmänheten.

I samarbete med Västerbottens museum genomfördes, under 1970-talet, en registrering av föremålssamlingen. Sven-Eric har nu startat ett projekt inom vilket detta register skall överföras till en databas. Åke Lindgren, Vännäs, utför detta tålmodskrävande arbete. Det program som används är det av Västerbottens museum utvecklade databasprogrammet SOFIE.

Samlingarnas värde som dokument från svunna tider är förstärkt genom de beskrivningar av föremålens härkomst och historia som Nymans bifogade. Deras intresse för historia och människornas levnadsförhållanden resulterade också i ett stort arkiv bestående av uppteckningar, tidningsklipp, foton m.m. Sven-Eric vill att dessa tiotusentals blad skall komma till nytta för fler. En överflyttning till DAUM pågår för närvarande. Föremålssamlingen och arkivet kommer genom registreringen att samordnas till en fin kunskapskälla.

Tycho Nyman sammanställde ett urval kopior, ca 25 kg, i en serie inbundna böcker. Han beskriver detta verk på följande sätt:

”Denna mångfald av tidningsklipp och notiser, anteckningar, virrvarr av handlingar ända sedan barndomen, försök till uppsortering i rubrik och områden, men misslyckats, varför detta omfattande material överlämnas som grundnoteringar för kommande generationer att fullfölja.”

”Många ark är mindre intressanta, men jag har tänkt; bättre ett ark för mycket än inget alls. Många gånger är det felstavat, fel ordföljd = talspråk och många gånger två ark av samma sort som jag ber om ursäkt för.”

”Min skolgång efter krigsslutet, född 150401 var bristfällig, annanvardag, fyra sista åren daglig, men stor tid gick i lång skolväg, den tidens flyttande skolor ägnade stor tid till städning av skolgården, bära vatten/ved och eldning, stickande av ullvantar, arbete hemma före och efter skoldag.”

Ur arkivet:

”Tycho Nymans kladdanteckn 1946. Renskrivet 671209.

Jag blev inkallad i samband med vinterkriget i olika perioder, sommaren 1940 blev period på över ett års tid, utrustade i läroverkets gymnastik, sängar tre våningar, smala gångar, utbildad nervös befäl, få toaletter, matförgiftning, dålig utbildning.

Knäskada som ung, blev hästskötare, ilska bondhästar, 8 i varje vagn hårda tag under primitiva förhållanden, blev skrivbiträde för veterinär, var med på hästintagningar ute i kommunerna, låg i tält, ojämt med mat, men skaffade korb och limpa, samt köpte ägg av bondmoror.

Blev motorcyckelförare av läkare vid Norgegränsen, flyktingar, sjuka skottskadade av Tyskar, fick lyssna till otroliga livsöden, flyktdrama och hunger under flykten, Svenska nybyggare i fjällen gjorde fin insats av egna kläder, mat och husrum. Svenska statens kvarnar malde sakta, ersättning åratat efteråt, depåer borde utplaserats i de yttersta bosättningarna.

Skall nämna endast ett namn Maria och Petrus Holmgren, fostrat stor barnskara i fjällägenhet, när barnen blir vuxna och son övertar flyttar de själva ännu några mil intill gränsen med ko och några getter. Deras dalgång blir flyktingväg, hur de nattetid går och hoar till vilsna flyktingar, hur deras hem blir uppsamlingsläger, hur de offrar skor mat och kläder, till slut ”kunde knappast skylla sig själva” hur de fick vara som far/mor medan flyktingar fick gråta ut efter svåra dygn av ovisshet.

Det blev långa läkarresor efter smala, dåliga 1:-kronasvägar ofta natt som dag med olika läkare, hade förmånen kunna sova någon timma under väntetid under medförd filt, reservmat i MC-fickorna, samt

skaffade av lappar jag kände sedan renslaktartiden och deras flyttningar i kustlandet.

Tusentals flyktingar kom denna sommar över gränsen, men tyvärr även Qvislingar, d.v.s. spioner och tyskvänliga därför måste Svenskarna vara noggranna vid dina förhör och undersökningar.

Hösten kom tidigt med kyla och hala vägar och var jag utarbetad och fick komma till Vännäs station som ordinans åt stationsofficeren och övervaka utspisning för flyktingar, militärtrp. Själva utspisningen var bortsatt på entrepenad till familjen Erik Svensson i Nyby (Edrot Svensson och hans syskon).

Kriget upphörde våren 1945, men först april 1946 lyckades jag få inresepass och tillstånd göra studieresa i nord-Norge där upprövning då pågick av tyska förband. Resan avsåg Kiruna - Narvik - Bodö - Trondhjem - Östersund - Vännäs och angavs på medsamt cirkulär att många broar ännu sprängda, provisoriska färjelägen, risk för ännu ej uppdagade minor o.s.v. Varför i cirkulär angavs att resan företages på egen risk...

Avfärd Vännäs kvällen, Kiruna morgonen, sammanträffar med köpmanson från Bodö, kom från Arvidsjaur där hans "kone" fästmo lärde till tandläkare och varit där en vecka, hade beställt "huselu" rum för återfärd och fick jag med min sovsäck ligga där på golvet, men ofta "tio till" ännu var hotell och samfärdsel i oordning.

Jag hade torrskaftning, konserver o dyl. med vilket var välbetänkt vidare tre dussin nylon damstrumpor efterskrivna till Oskar Arén för 95 öre st. Dyliska saknades i Norge och fick man rejält mål mat, eller övernattning för ett par, svenska pengar var eftertraktade kurs c:a 4 norska för 1:- svensk.

Narvik i ruiner, malmkajen och räknade jag över 30 fartygsvrak som var synliga sjunkna ute på fjärden, upprövning på bangården pågick. Övernattning i tyskbarack, anex till hotell. Tidigt nästa morgon buss söderut, flertal bussbyten vid fjordar med skrankliga färjor, det tog två dagar ned till till Bodö alltså i höjd med Arvidsjaur.

Får bo hos min norske kamrat, dennes far har bil och åker vi påföljande dag som var söndag, ut till deras släktingar med jordbruk, invid deras gård hade stort flyktingläger varit beläget och alla matrester bar de trots förbud till viss plats och stoppade under stängslet.

På nätterna smög någon och hämtade, ofta en gengåva i slöjdalster och kändes så värdefullt när de kunde lämna ut matrester. Köpmannens ljusa dotter var gift i gården och berättade under tårar att en dag när hon varit med resterna kunde ej en av fångarna ej behärska sig gick dit och hämtade, blev nedskjuten i hennes åsyn.

Foto: Tyecho Nyman

Våren 1945 kom freden lägergrindarna öppnades och de SERBISKA fångarna var fria, magra, sjuka men glada. Den dagen någon vecka efter freden hade hon rest med båten hem till föräldrarna över dagen. Skäggig, trasig mager man med paket knackar på, tittar sig omkring, men går ut sätter sig på bron och är chockad och gråter stilla.

Blir kvar flera timmar, de frågar "vem söks" i sanden ritar han ut kvinna med två små barn och så går han och pekar på gömstället under taggtråden. I paketet hade han primitiva leksaker till barnen, sade "ljus fru" då förstår de hemmavarande att han sökte unga frun och barnen som då skulle återkomma på aftonen.

Han får gå med in, lånar rakkniv, får balja och vatten på gården tvättar sig, får kläder från skjuten tysk,

fortsätter vänta, de kommer hem, får leksaker och tack under vanmäktig gråt, han hade kanske dukat under om hon ej varit givmild. Jag köpte några av dessa enkla leksaker hem till vårt museum. Snöhinder över Saltfjället varför jag måste taga Hurtiggutten = kustbåten, men uppstod svår vårstorm och har jag aldrig varit så sjösjuk som det dygnet, sidvind över LoppHAVET utan skyddande skärgård spydde timmar i sträck, kastade upp ”både galla och tarmar”. Blev försenad och efter två dygn på sjön gungade Trondhjems gator.

Tyskarna byggde järnväg i tundlar genom Saltfjället med slavfångar, undernärda sjuka som när de ej orkade slängdes ned i tippen och beräknas flera tusen fångar ligga bland fyllmassorna.

Trondhjem hade stora U-båtshangarer, jätteanläggningar, och trots allt måste man uppskatta tysk teknik att under brinnande krig kunna bygga dylika flottbaser med avancerade anordningar.

Tysk bataljon låg kvar där för återuppröjning av de engelska bombningarna och ruinerna. Man kände besvikelse över att allt tyskt, stora som små anordningar, massor med diagonalvävar till uniformer likaså hel last med ballongsiden till fallskärmar, skor och utrustn. kördes och sänktes i havet, mot att Engelska hjälporganisationer insamlade och delade ut begagnade kläder.

Mycket lärorik, intressan och annorlunda resa är slut.”

Staffan Lundmark

Om livet i Varpsjö (Åsele sn) när seklet var ungt

På vårsidan överlämnades till DAUM via mångsysslaren Bo Johansson, pensionerad rektor från Vilhelmina, ett handskrivet manuskript på 169 sidor av Irene Nilsson från Varpsjö, en liten by belägen längst västerut i Åsele kommun. En maskinskriven utskrift har sedan länge funnits i arkivet, men nu har Bo alltså förmedlat själva manuset, vilket vi är tacksamma för.

Irene Nilsson har alltsedan sextitalet försett DAUM med inspelningar, uppteckningar, frågelistsvar, dikter och visor. Hon är född 1927 och har under sitt liv varit verksam som småbrukare i Varpsjö.

Manuskriptet är betitlat "Det som en gång var" och handlar, som rubriken till denna notis utsäger, om bruk och sedvänjor i en Åseleby i början av förra århundradet. Texten utgörs till formen i huvudsak av en fiktiv berättelse med interfolierade dialogpartier på Åselemål.

Den som skriver dessa rader har nu glädjen att meddela att DAUM skall starta en ny serie, i vilken texter av detta slag kan ges ut. Innan så sker måste dock en smärre redaktionell bearbetning göras, vilket tar en del tid. Om allt går som det ska, torde texten föreligga tryckt nån gång i vår, i vart fall före sommaren.

Claes Börje Hagervall

Arkivens dag 2001

Arkivens dag har blivit ett årligen återkommande arrangemang, som DAUM och Arkivnätverket i Umeå kommit att medverka i. Årets Arkivens dag ägde rum lördagen den 10 november, och DAUM hade bjudit in allmänheten till öppet hus mellan 12.00-16.00.

Till årets Arkivens dag var ett gemensamt nationellt tema formulerat, nämligen *Arkiv och kärlek*. Det första intrycket ämnet gav var att det nog skulle bli ganska svårt att hitta underlag till en utställning omkring just det ämnet. Livet i det förindustriella samhället, som finns dokumenterat i arkivets samlingar, var kargt och gav inte mycket utrymme för vår moderna tolkning av vad kärlek är.

Men arkivarierna Susanna Melin, Åsa Lundgren och Ingela Lundberg gav sig an uppgiften och letade i materialet och det visade sig att ämnet fanns väl representerat i samlingarna! De gjorde ett urval och monterade upp på skärmar som sedan placerades centralt i foajén utanför hissen. Resultatet blev mycket lyckat och uppfyllde väl årets tema.

Vad kan man då hitta för material om *Kärlek och arkiv* på DAUM? I en uppsats från Vindelns folkhögskola författad år 1936 får vi t.ex. lära oss ett *Sätt att väcka genkärlek*.

”Om t.ex. en dräng råkade bli kär i husbondens dotter, men denna ej besvarade hans ömma känslor fanns det dock ett sätt att erhålla hennes hand. Drängen kunde nämligen ”förgiva” den åtrådda, som då tvingades att besvara hans kärlek.

För att förgivningen skulle få åsytad verkan förfor drängen på det sätt han blivit lärd av någon klok gumma eller gubbe.

Första kyrkhelg som inträffade for han till närmaste kyrka. Vid den då alltid vanliga nattvardsgången, var han en av dem som gick fram till altaret. Motivet härtill var dock ej vidare heligt. Ty när han erhöll sin del av brödet och vinet, samlade han upp en del därav, antingen i själva näsduken, eller i något litet kärl som

han för tillfället förde med sig. Det på detta sätt erhållna brödet och vinet blandade han på något listigt sätt i den mat som hans älskade skulle äta. Då hon på så sätt tog del av samma sakrament som han, måste hon även tillhöra honom. Drängen tvingade alltså den han höll kär att svara med genkärlek.” DAUM 1504.

I en annan källa berättas om pojkarna från byn Ön i Umeå, och hur deras nattfrierier kunde gå till.

”He var’n göbb e Röbbäck, sôm var barfödd på Ön, han bruke tala öm höre Ögössa så då dem var å häls på stinten. Då Ögössa var å häls på stinten e Degernäs, se schlo dem ve pipmönspeß’n på fönstren o sa: ”Goaftan stinter. Ögössa vara ut, klocka, pipa o stövlen, svart götta te vant’n, skönn je stinten, he opp döra, Ögössa kömma. Ögössa kömma” – då ho dem opp döra gennest.” FFÖN 539.

[Det var en gubbe i Röbbäck som var barnfödd på Ön, han brukade tala om hur Ö-gossarna sa då de var och hälsade på hos flickorna. När Ö-gossarna var och hälsade på hos flickorna i Degernäs, så slog de med pipmunstycket på fönstret och sa: ”Godafton flickor. Ögossarna är ute, klocka pipa och stövlar, svart götta (lakrits) i vanten. Skynda er flickor och öppna dörren, Ögossarna kommer, Ögossarna kommer” – då öppnade de dörrarna genast.]

Också ortnamnen kan ha anknytning till kärlek. Som exempel kan nämnas att i Tärna socken, vid södra ändan av Grukkeloktsholmen ligger *Kärleksön*, av sagesmannen år 1955 uppgivet vara ”ett mkt modernt namn” FFÖN 121:2. Ett liknande namn uppträder i Nedraselet i Lilla Lule älv, Jokkmokks socken, där namnet *Kärleksholmen* upptecknats år 1937. DAUM 2530.

DAUMs personal tog väl hand om besökarna och visade arkivet och samlingarna, bjöd på kaffe, saft, frukt och godis. Trots affischering och annonser i lokaltidningarna hittade bara 13 besökare till arkivet under dagen, men de som kom var mycket nöjda med besöket och arrangemanget.

Ola Wennstedt

Ur samlingarna: Folkmedicin

Bland DAUM:s uppteckningar finns en hel del märkliga huskurer som man använt sig av. Det är ofta magiska handlingar som skall bota och ofta mer eller mindre hälsovådliga brygder som skall göra den sjuke frisk. Här kommer två exempel på folkmedicin upptecknade i Sorsele, Lomselenäs, upptecknade av Nils Eriksson 1944.

Invärtes medel

”Min dräng såg en vår så dålig ut. Han blev vit och blek och hade ingen matlust. Han sade själv, att han kände sig så matt och svag. Då började jag säga åt honom, att han kanske hade gulsot. Han började tro det själv också. Några dagar därefter blev han också gul på naglarna. Det är nämligen så, att om en person har gulsot, så blir han inte gul förrän man hittat vilken sjukdom han har.

Då jag såg vilken sjukdom han hade, tänkte jag, att jag skulle laga till en medicin åt honom, som jag hört en gammal gubbe här hade lagat till. Jag gick ut i skogen och tog nio slags bark (bark från gran, björk, vide, sälg, rönn, al, en, asp och hägg), som jag kokade inlycktes (med lock på). Sedan fick drängen dricka en kopp barklag om dagen medan lagen räckte /.../ men när han druckit opp det blev han bra...”.

”En moster min hade fått tåska (groda) i sig. Hon hade druckit i sig den om våren. Det var väl något

tåskägg som hon druckit i sig och så växte grodan under vintern så att på våren kände hon hur den skällde i magen. Pappa min höll på att bränna tjära och han sade åt henne, att han trodde, att tjärvatten skulle vara bra för tåska. En dag tog hon med sig en kopp och gick till tjärdalen och tog en kopp tjärvatten och drack upp. Men då blev det farligt för moster. Tåska levde då om så förfärligt. Hon sparkade och klöste och gav sig opp mot mellangärdet, så hon höll nästan på kväva moster. Men det dröjde inte länge förrän tåska dog. Moster såg då hon sket ut tåska...”.

Sagesman: Bonden August Ögren, Lomselenäs by, Sorsele socken född 1875 (DAUM 852)

Det här är exempel på huskurer från början på förra seklet. Idag har vi närmare till läkarvård och vi behöver inte förlita oss på huskurer om vi skulle drabbas av någon allvarlig sjukdom. Men visst finns det huskurer fortfarande, för åkommor som inte är så allvarliga som t.ex. mot förkylningar. Om du brukar använda dig av någon huskur som du skulle vilja dela med dig av, skicka gärna receptet till DAUM, Box 4056, 904 03 Umeå och berätta gärna om du har använt dig av kuren någon gång och blivit hjälpt av den.

Angelica Lindgren

Elvira Lundströms samling

År 2000 avled Elvira Lundström, hembygdsforskare och släktforskare från Adak. Under sitt liv hade hon samlat tidningsurklipp, fotografier och gjort släktutredningar och hembygdsanteckningar om Adak med omnejd. Hennes efterlämnade samling har DAUM fått i kopia av Elviras barn. I samlingen kan man främst finna uppgifter om olika byar och släkter i Malå socken samt en hel del anteckningar om Adakgruvan och malmletning i Adakområdet. Elvira Lundström har även sparat utdrag ur husförhörslängder och en pärm innehåller visor och allsångshäften från olika bröllop och middagar.

Angelica Lindgren

Vittra

Jag har valt att skriva om vittra eftersom jag läst mycket om vittra och är intresserad av folktro. Min morfar brukade berätta mycket vitterhistorier för mig. Benämning för vittra eller vittra kan skrivas i två former, vittra med ett *t* eller vittra med två *t*. Ordet vittra finns spritt i Jämtland, Ångermanland, Västerbotten och södra Norrbotten.

I de allra flesta fall beskrivs vitterfolket som vanligt folk. Storleken beskrivs som mycket skiftande, från 20 cm och uppåt. De kan även vara mycket småväxta eller stora till växten. Vitterkvinnornas hår är långt och märkvärdigt och det kan vara svart, vitt, gult, eller rött till färgen. Vittra brukar vara mycket vackra till utseendet. Färgen på vittras kläder är ett av de vanligaste kännetecknen. De brukar ha röd toppluva och röda kläder. Även vita och svarta kläder är vanligt, men den rödklädda vittran är vanligast. Vittra lever i familj precis som människorna och det tycks inte vara någon större skillnad i levnadsättet. Vittra föds och dör som människor gör. De brukar bo vid vatten, i fåboden, under jorden, på gården, i berget eller i skogen. De kan även bo under ladugårdar.

Det kan vara mycket svårt att upptäcka vittra, eftersom de kan vara osynliga för oss människor.

Vittra brukade byta bort sina egna barn mot människobarn. Om människobarnen var döpta var de skyddade mot att bli bortbytta av vittra. Vittra hade kor, ibland hästar, getter, får och grisar. De brukade fläta manen på människornas hästar, så det var omöjligt att få upp flätan på hästen.

Stål hade en förunderlig makt över vittra. Hon var tvungen att lämna ifrån sig sin ko om man kastade stål över den. Det förekom att man även slängde andra föremål över kon, föremål som på något sätt hade magisk kraft över vittra, t.ex. ett vitt huvudkläde, en nål utan öga, en knapp utan ögla, en mössa eller något annat klädesplagg. Stålet kunde även användas i andra situationer. Om man ville komma till tals med en underjordisk människa kastades stål över henne, eller om man traktade efter att gifta sig med en vittermänniska, kunde man kasta stål för att få henne att bli en "riktig" människa. Om man åt av vittras mat kunde man tappa minnet och inte minnas sitt eget hem och sin egen mor och far.

Min morfar har sett vittra och har föreställt sig vittra med horn.

En berättelse om vittra kommer här. Det är en vitterberättelse som jag valt ut från boken *Vittra och bäran : två studier i norrländsk folktro* av Alf Arvidsson och Tone Dahlstedt. Jag tycker berättelsen är mycket bra

Teckning: Johanna Lundberg

"En pojke skulle till skogen för att hämta ett vedlass. Han blev emellertid länge borta, och man började söka efter honom. Man fann hästen med vedlasset. Fotspar från 'stöttingarna' fram till hästen syntes men flera fanns ej. Hästen stod i godan ro och åt hö. Pojken var och blev försvunnen i tre år. Han hade blivit 'vittertagen'. Det hade 'blåst till' och efter en stund befann han sig i en rödmålad stuga, som han förut ej vetat av. Där fanns en vacker flicka, och snart blev pojken och hon kära i varandra. De gifte sig, vigseln förrättades av en i gården. Pojken trivdes där och längtade inte alls hem. Efter tre år råkade en av hans forna bekanta träffa honom nere vid en sjö. Han försökte komma undan utan att bli igenkänd men lyckades ej utan blev inringad av tillstädeskommande folk. Då detta skedde hördes ett kraftigt buller inifrån ett berg i närheten. Han blev nu mot sin vilja förd hem men talade ej i tre år. Lika många år som han varit hos 'vittran'. Efter de 3 åren kunde han berätta var han varit." DAUM 1843.

Ingela Lundberg (Linder)

Julen förr i tiden

Tomtar och vättar

Tomten var en dvärgliknande figur som bodde på gårdar eller i skogen. Tomtefar blev cirka 400 år, tomtemor något århundrade mindre. Ett tomtepar fick 2 barn, en flicka och en pojke.

Tomtegubbar omnämns i svenska katakeser under 1600-talet, men redan under medeltiden förekom sägner om gårdstomtar (som har fått sitt namn av att de var "gubbar på tomten"), som berättar att om husbonden höll sig väl med tomtarna, såg till att de fick gröt och vantar m.m, så beskyddade också tomtarna gården.

Tomten var ett väsen som höll på gamla normer där flit och skötsamhet hos gårdsfolket belönades, medan lättja och oordning bestraffades. Den som retade tomten, som trots sin litenhet var stark, kunde få en rejäl örfil.

Tomtegubbar börjar bli populära i svenskspråklig litteratur vid mitten av 1800-talet. Böcker där tomtar nämns från den tiden är bl.a. sagoböckerna "Tomtegubben i Åbos slott", 1849 av Zacharias Topelius, och "Barnsagor för Småland", 1851 av Wilhelm Bäckman, "Lille Viggs äventyr på julafton", 1875 av Viktor Rydberg, samt romanen "Tomtebo-lycka" av Otto Th F von Feilitzen.

Julgröt som tack för tomtens möda

Som belöning fick tomten för sin möda mat varje helg, ibland kanske rent av varje kväll. Som regel åt tomten med god aptit. Men om maten stod kvar orörd nästa morgon, fick man vara beredd på att han tänkte ge sig av. Gården och dess folk hade fallit i onåd. Vid jul- och nyårstid var han föremål för särskild omtanke. Numera hinner nog tomten inte längre njuta sin julgröt på julafton då han fått en ny arbetsuppgift, nämligen att dela ut julklappar.

Vättar

Hur är det med vättarna då - det småfolk som kan ses som ett slags nära släktingar till tomtarna? Ja, vättarna bodde i sina egna bostäder under människornas hus och de uppfattades vanligen som beskedliga och ofarliga, så länge man inte bröt mot bestämmelserna, som reglerade gårdfolkets umgänge med dem. Exempelvis gick det inte att slå ut hett vatten

eller tömma pottor alldeles utanför dörren. Då rann avfallet rakt ner till vättarna, som blev förbaskade och hämnades genom att nattetid suga blod ur kossorna eller angripa spädbarnen i vaggorna, och ur deras fingrar eller tår suga åt sig en viss kvantitet med blod.

Julmat förr i tiden

För kvinnorna började julen första adventsveckan med julbaket. Man skilde förr på brödsorterna på så sätt att vardagsbröd var bakat på kornmjöl och vatten men julbröd var bakat på rågmjöl och mjölk. På julafton förr i tiden åt man fisk och gröt, risgrynsgröt kom på våra bord först i slutet av 1800-talet. Kött- och fläskmaten sparades till juldagen. Dopp i grytan som finns än idag, var ett sätt att kringgå fastebesämmelserna genom att man blötte upp brödet i köttspadet, det mjukade också upp det hårda brödet. Allmogen ansåg att skinkan var det bästa på julbordet, och gör så än idag. Skinkan var en symbol för ett borgerligt kosthåll, sedvänjan att ha skinkan på bordet kommer från Europa. Det är först under 1800-talet som skinkan finns på det flesta matbord. I norrbotten var seden att äta lutfisk ovanlig under 1800-talet.

En tradition omkring julgröt, som en familj hade hållit fast vid sen många generationer var att familjen hade haft en grötgubbe av porslin förvarad i golvuret mellan jularna. Den lades i julgröten varje jul och den som fick grötgubben i sitt fat fick lycka hela nästa år. Idag är grötgubben helt försvunnen och har ersatts med mandeln i julgröten i stället.

Julgranen

Julgranen är en relativt sen företeelse - 1800 talets slut - 1900-talets början. Ett av de tidigaste beläggen i Sverige för julgran var hos familjen Wrede-Sparre på stora Lundby i Sörmland år 1741. Deras middagar och julgran var omtalade länge vid den tiden. Från godsen spreds sedan traditionen med julgran in i prästgårdarna och runt 1850-talet hade julgranen fått en mer allmän spridning i städernas borgarhem. Det var dock först vid sekelskiftet 1900 som granen började bli vanlig i arbetarhem och hos andra mindre bemedlade i Sverige.

Ett axplock ur tidningsartiklarna om julfirandet förr i tiden och vad som finns om folketro kring tomtar och vättar i DAUM:s arkiv .

Åsa Lundgren

Kvinnor i Kultsjödalen

DAUM får just nu in inspelningar från byarna i Kultsjödalen och däromkring, i Vilhelmina socken. Det är Ewa Hed i Klimpfjäll som dragit igång ett intervjuprojekt med siktet inställt på en bok där man vill lyfta fram kvinnorna i Kultsjödalen och skriva deras historia. (Om Ewa Hed och hennes engagemang för glesbygden kan man för övrigt läsa om i Västerbottens-Kuriren lördag 12 januari 2002.)

År 1990 blev Hanna Holmgren, Saxnäs, intervjuad av Ewa Hed. Hanna berättar bl a en historia om ett katt. Samma historia men något förkortad har Hanna berättat tidigare, 1964, och den finns nedtecknad i grov beteckning här på DAUM. Historien återges nedan.

Kattjällningän

Berättat av Hanna Holmgren, Storvall, i en inspelning för Tord Hermansson, Stornäs, 1964. INSNamn Sven Hansson. DAUM Acc 569.

-Ja ska fäll tala om va ja ha vörä ve på, ja hadd ju tappä katta, endä katta ja hadd kvar. Männ sä kommä-na fäll himm då, a Viola hadd ju bedd Gu å fler ve, dä katta skull komma himm å bässt dä er sä fekk-a si-a der-i hagan. Hon rinkt ju å ja sijnnt-mä ju å kutä dit, å då var-ä ju katta. Å ja börjä på tala: koi kikk kaik koi käik, kok kok kikk kikk, båkka! Å katta hädd fäll fotn ått huvvä å rullä å vart fäll sä orysjlitt gla där i skogän. Å ja sijnnt-mä fäll å bar himm-a å hon ått fäll mjalka na frukktansvärd dä-vä a Viola. Sä for-jä fäll himm då dit-i min stugä, å je ha allri sett katta sä orysjlitt gla nan gang såm då hon kommä himm. Enä ganga var-a de-vä a Fräjja å enä ganga de-vä jeg å enä ganga dä-vä n Mårtän. Å då hadd ja ju hörd tal om att dä jekk jäll kattän, då tänkt ja nu skull ja ta bruka dänn tjansän om innt dä skull gå å ha katta kvar.

Jo då var-ä på dä visä då kommä ju vetrinärn dit tell a Berta, å hon rinkt ju då, kreka hadd ju vortä sjuk der, å då tänkt ju jag att ja skull sjynn-mä dit, to ju katta ti strigsäckän önnär armän å for på livä dit. Han hördäss ju skull komma kring fyrä-tin, männ han vart ju längä sä klåkka vart ju kvälln, hon vart ju halv åtta, å ja seg att a Bärta ”männ han bli sa längä sä ja fo no sjlut ä hannä gå no inntä”, sä ja to katta ti säkkän tellbaka, ”Ja” seg a Bärta, ”kanske du ska vänt, ja kan ju fråg-än å hörä han tro dä gå ä dannä”, männ bässt dä e sä kom ju vetrinärn å far dit-i lagårn, å ja for ju dit å katta var ju innä ti säkkän, inne de-vä a Bärta. Å då frågä ja vetrinärn, å han sa att no jekk dä fäll bra. Männ då vi kommä inn, sä hadd ju katta jort ne-sä ti säkkän, hon hadd fäll höllä sä längä sa hon hadd ju jort ne-sä ti säkkän, å ja sa ått a Bärta: ”männ hur i

värndn ska tökkä gå?”, sä ja to ju strigsäckän å törkä tå, fösjt å främst, å sen kommä-na ve-n hannduk sä je törkä tå-a, å vetrinärn han for fäll inn assta lägg opp reskapän di-på bolä inni tjökä. Å sen törkä vi fäll tå-a ässä fekk ja fäll lårn n aan strigsäck å ja kommä fäll inn ve katta å strigsäckän å då seg vetrinärn: ”vänta ska jag jälpa dig med det där”. Å då to-n strigsäckän å lurä inn katta, huvvä å frambena, å dä jekk sä kvikkt. Sä skull vi fäll sätt ass då ässä fekk ja ju hall ti katta sjalv. Å va ja tykkt dä va falitt männ ja tänkt ju att dänn såm ha gett-sä ut i lekän fo ju tāla kneken, nu var-ä innt tell-å lätt moä svekkt utan nu var-ä no bärä tell å fortsätt dä fekk ta lann var dä kann. Å han hadd ju frun ve-sä. Å Bärtas båna vart fäll rädd, dom for fäll inn-i kammarn, å-n Alf gekk ättä gölvä ässä seg-än ”ja no tykkt ja fäll du e då otäkk, no skull då fäll ha lättä katta ha balla”. Åssä ga-n fäll katta n sprutä, n bedövningssprutä, å hon skrek fäll tell. Å då sa-n vi skull fäll innt skratt, vi skull fäll håll ass ärdäntli. Männ då han hadd jett katta spruta sä sättä hon ju tell å piss na fruktansvärd, dä sto såm-än бага opp-i himmeläns sju, på bordä å pä reskapän å på vetrinärn å ja seg ått a Bärta: ”sjynn deg å kom hit ve nan trasä sä vi fo lägg övär stråln henna”. Å då stig vetrinärn opp å seg: ”männ va er-ä ve dä katt, ha du innt jort på flera dar?”

Ja, ä dannä jekk fäll då sä dä vart fäll jort bort tell slut, å då frågä ja va dä kösstä, å då seg-än fäm kronär, sä dä kösstä fäm kronär ä dan kaläsä. Å vetrinärn han skull fäll tell-å tvätt-sä å då seg-än ”dä va då så tokit, jag skulle ha gett frun en kyss innan jag tvättade mig”. ”Ja du skulle bara ha våga försöka”, sa hon. Å ja for fäll himm ja då ve katta ti säkkän å då seg a Bärta ”hon va ju sä klok dänn der katta för hon könnä ju bå bökk å annä, sä derfor jor ja ju sånn- an för å vara sä ha kvar a”. ”Ja”, svara vetrinärn, ”innte sitter väl kloketen i dä där, innte”.

Jaa, då vart-ä fäll jul å då kommä vi på vi skull ge-n n julklapp, han va så välditt förtjust ti himmstökkä strompän sä vi stakk ju ä himmstökkä stromppar åssä skrev fäll a Bärta n dikkt, å dänn va fäll på dä visä, lydd på dä visä:

”att vara vetrinär det har minsann poängär,
det gäller sno för att hinna med i svängen,
än krånglar kossan så där mitt i natten,
å det var grisen å kallvän å kattn såm sjötte sig illa,
männ våran vetrinär vi alla jilla,
måtte han länge i vilhælminabygdän stanna kvar,
å här kommä ett såkkpar,
såm jag vet jillas mässt.
God Jul!, ha det så bra
tills vi ringär härnässt”.

Åssä hadd fäll-n Mårtän retä ut n kattä åssä sto-ä där, ”God Jul! från kattän i säkkän, såm sjlipper att i gårdarna gno och fira jul hemma i godan ro”, kattvän sto-ä önnär. Å då kommä fäll vetrinärn opp då, han hadd fott n dan paketn å han hadd ju vortä na välditt gla å han öppnä-n fäll på julkvälln å då kommä-n opp sen n gang å då kommä-n ve-n tårtä, sä då fekk ja-n tårte ättä-på ä dann kalasä, sä dä vart ju sä välditt rolitt å han sa ju, att han hadd allri hadd sä rolitt, dä va dänn roligästä teater han i sitt liv hadd hadd, å han hadd rolitt längä å han hadd rolitt änn.

Susanna Melin

SKRIFTER UTGIVNA AV DIALEKT-, ORTNAMNS- OCH FOLKMINNESARKIVET I UMEÅ

Serie A. Dialekter

1. **Evert Larsson** och **Sven Söderström**, Hössjöområdet: ordbok över en sydvästerbottnisk dialekt / på grundval av Evert Larssons samlingar; utarbetad av Sven Söderström. - 2. uppl. 1980. **Pris 85:-**
2. **Algot Hellbom**, Äldre källor till Medelpads bygdemål. 1981. **Pris 42:-**
3. **Olavi Korhonen**, Samisk-finska båttermor och ortnamnselement och deras slaviska bakgrund : en studie i mellanspråklig ordgeografi och mellanfolklig kulturhistoria. 1982. **Pris 42:-**
4. **Magdalena Hellquist**, Abraham Abrahamsson Hülphers och folkmålen i Westerbotten : ett bidrag till dialekt studiets historia. 1984. **Pris 30:-**
5. **Harald Fors**, Ordbok över Öre-Långelemålet : en svensk dialekt i södra Lappland. 1984. **Pris 85:-**
6. **Harald Fors**, Register till Ordbok över Öre-Långelemålet : en svensk dialekt i södra Lappland. 1985. **Pris 42:-**
7. **Folkmålsberättelser från Västerbottens inland** : inspelningar från Örträsk socken / utskrivna och kommenterade av Harald Fors. 1986. **Pris 42:-**
8. **Margareta Svahn**, Finnskägg, tåtel och sia : om folkliga namn på gräs. 1991. **Pris 127:-**
9. **Staffan Wiklund**, Våtmarksord i lulemålen : en ordgrupp sedd ur informant- och intervjuarperspektiv. 1992. **Pris 127:-**
10. **Jan-Olov Nyström**, Ordbok över lulemålet : på grundval av dialekten i Antnäs by, Nederluleå socken. 1993. **Pris 127:-**
11. **Åke Hansson**, Nordnorrländsk dialektatlas. 1. Text. 2. Kartor. 1995. **Pris 170:-**
12. **Astrid Lundgren**, Ordbok över Nysättramålet : en nordvästerbottnisk dialekt. 1997. **Pris 220:-**
13. **Asbjørg Westum**, Ris, skåver och skärva : Folklig kategorisering av några barnsjukdomar ur ett kognitivt perspektiv. 1999. **Pris 144:-**

Serie B. Namn

1. **Nordsvenska Ortsböcknamn** / sammanställda av Lars-Erik Edlund. 1984. **Pris 106:-**
2. **Lars-Erik Edlund**, Studier över nordsvenska Ortsböcknamn. 1985. **Slutsåld**
3. **Else Britt Lindblom**, Studier över önamnen i Luleå skärgård. 1988. **Pris 106:-**

Serie C. Folkminnen och folkliv

1. **Phebe Fjellström**, Väckelsen, folkmusiken och folkrörelserna. 1981. **Pris 30:-**
2. **Visor i västerbottnisk tradition** / i urval av Alf Arvidsson. 1981. **Slutsåld**
3. **Alf Arvidsson** och **Tone Dahlstedt**, Vitra och bäran : två studier i norrländsk folktro. 1983. **Pris 42:-**
4. **Alf Arvidsson**, Arbetstlivets folktro : en sammanställning av traditionsmaterial från Övre Norrland. 1986. **Pris 42:-**
5. **Carl Johansson**, Mujto : minnen från jägar- och fiskartiden och den gamla renkonstens dagar. 1989. **Slutsåld**
6. **Slatta fra Västerbottn** : 415 spelmanslåtar från Västerbotten / samlade och kommenterade av Siw Burman och Gunnar Karlsson. 1987. **Pris 170:-**
7. **Magdalena Hellquist**, Bättre grå kaka än ingen smaka : ordspråk och talesätt i Övre Norrland. 1986. 2. översedda uppl. 1995. **Pris 127:-**
8. **Albin Edlund**, Vårleden : minnesbilder från Holmön. 1991. **Pris 85:- hft., 119:- inb.**
9. **Olof Petter Pettersson**, Nybyggares dagliga leverne. 1999. **Pris 250:-**

Serie D. Meddelanden

1. **Tone Dahlstedt** och **Barbro Holmgren**, Nordfinska evakueringen till Skelleftebygden 1944-1945 : de finska "koflickornas" vistelse i Sverige. 1979. **Pris 8:-**
2. **Pirjo Rissanen**, Samiskt fältarbete. 1981. **Slutsåld**
3. **Lillian Rathje**, Norrländsk folkmedicin : sammanställning av folkmedicinskt arkivmaterial. 1984. **Slutsåld**
4. **Sameland i förvandling**. 1986. **Slutsåld**
5. **O. P. Pettersson**, **Lapplandsforskaren** : fem föredrag. 1994. **Pris 64:-**

Serie E. Växtnamn

1. **Aspekter på växtnamn**. 1997. **Pris 127:-**
2. **Gustav Fridner**, Folkliga växtnamn i Västerbotten / Redigerad av Sigurd Fries, Jan Nilsson och Margit Wennstedt. 1999. **Pris 170:-**

Serie F. Musikliv

1. **Gunnar Ternhag**, Jojksamlaren Karl Tirén. 2000. **Pris 153:-**

ÖVRE NORRLANDS ORTNAMN

Ortnamnen i Norrbottens län

- 3A Bodens kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1987. **Pris 85:-**
- 5 Haparanda kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1992. **Pris 127:-**
- 7A Kalix kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1980. **Pris 42:-**
- 7B Kalix kommun : naturnamn / av Gunnar Pellijeff. 1985. **Pris 64:-**
- 9A Luleå kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1990. **Pris 85:-**
- 11A Piteå kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1988. **Pris 85:-**
- 13A Överkalix kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1982. **Pris 42:-**
- 14 Övertorneå kommun : bebyggelsenamn / av Gunnar Pellijeff. 1996. **Pris 127:-**

Ortnamnen i Västerbottens län

- 14A Vännäs kommun : bebyggelsenamn / av Claes Börje Hagervall. 1986. **Pris 64:-**

ÖVRIGA UTGIVNINGAR

Kattgöbben Mormoras : saga på Ume-/Sävarmål. Texthäfte. **Pris 42:-**

Kattgöbben Mormoras : sagan inläst av Filip Gerhardsson på CD/kassett. **CD 120:-, kassett Pris 80:-**

Filip Gerhardssons skrönor. 10 CD eller kassetter. **Pris 100:-/kassett, 200:-/CD (10 CD 1 800:-)**

Tomas Fischer Trio. CD med Umeås jazzprofiler. **Pris 150:-**

DAUM-Katta : nyhetsblad. Nr. 1(1994) -. 1-2 nr/år. **Gratis**

SPRÅK- OCH FOLKMINNESINSTITUET
DIALEKT-, ORTNAMNS- OCH FOLKMINNESARKIVET I UMEÅ (DAUM)

Box 4056, Jägarvägen 18, 904 03 UMEÅ,

Tel Expedition och bibliotek 090-13 58 15

Telefax 090-13 58 20

daum@daum.umu.se

www.umu.se/daum/

Arkivchef 13 58 16 , förste arkivarie 13 58 18

Arkivarier 13 58 17 (samiska), 13 65 33 (datorer), 13 65 63 (musik)